

DISPUTATIONUM
IN EPISTOLAM AD ROMANOS

PRIMA

Philologico - Theologica

Quæ

Supremi Numinis auspicio

DIRECTORE

JOHANNE QVISTORPIO

S. S. Theol. D. Prof. celeberrimo, & Facultatis
Theol. Seniore venerab.

PRÆSIDE

M. MICHAELE COBABO

Sternbergâ - Megapolitano,

RESPONDENTE

FRIDERICO RUSIO,

Hamburg.

Habebitur

In Auditorio Unicornis

ad diem Aug. horis matutinis.

— — — — —

ROSTOCHI,

Exprimebat Johannes Richelius, Senat. Typographus,

ANNO MDCLXIV.

1997 G 612

32 an 6A 5779

3. Hujus inscriptionis (1) propter Exordium generale, quod continere videtur, finis primarius est attentio, secundarius docilitas. Debebant enim ex principio Epistolæ Romani, & quilibet Lector ita concludere: Si Paulus est servus Jesu Christi, qui est æternus Dei filius per Spiritum Sanctum manifestatus, & missus, ad prædicandum illud Evangelium, quod Deus prædixit per Prophetas in V. Test. & illi, qui doctrinam Evangelicam amplectentes in Christum credunt sunt vocati Jesu Christi, nostrum erit, ut doctrinam ejus non contemptim habeamus, sed sedulo observemus, & totam Epistolam singulari studio perlegamus (2). Propter subjectum cui scribit finis est, ut sequens Epistola ab omnibus dilectis Dei & vocatis sanctis, qui Romæ erant legeretur & rectè cognosceretur.

4. Exordium quod sequitur spectat partim ad Romanos partim ad Judæos. Hujus finis primarius est benevolentia, secundarii sunt attentio & docilitas. Media autem, per quæ benevolentiam capiat, & Romanis sese insinuat sunt (1) precatio; precatur enim ipsis gratiam Dei & pacem spiritualem, quæ à solo Deo proficiscitur, & dicitur *εὐχὴν δότι ὁ πατὴρ καὶ κύριος ἡμεῶν Ἰησοῦς Χριστός*, v. 7. (2) gratiarum actio Deo per Jesum Christum ab Apostolo oblata, quod Romanorum fides in toto mundo annuntiaretur. (3) Romanorum frequens & indefinens recordatio, cujus certitudinem juramento assertorio confirmat [testem enim, inquit, invoco super hac re illum Deum, quem spiritu meo colo in Evangelio filii ipsius, vers. 9.] (4) ardens & ineffabile desiderium iter Romam faciendi; quod probat 1. frequens Dei invocatio, ut prosperè *ἐν πάσι θελήμην ὁ Θεός*, ad Romanos iter dirigeret. Semper enim, inquit, in precibus meis orans &c. v. 10. i. e. nunquam ego preces fundo, quibus non adderetur precatio, pro prospero itinere Romam dirigendo. 2. istius invocationis causa, quæ est vehemens Romanos videndi desiderium, [quod ex idiotissimo linguæ cognoscitur, nam *ἐπιπαιῶν* cum infinitivo constructum non significat simpliciter desiderare, sed magno cum desiderio cupere & expetere] ut donum aliquod spirituale ipsis offerret *ὅτι τὸ σπριθίον ἐκείνου*. Huic Ætiologiæ addit interpretationem, quod donum illud Spirituale sit mutua consolatio, ex mutua fide orta, v. 12.

5. Ex hisce rationibus à Paulo in speciali proemio adductis, ut captaret benevolentiam, Romani ita debebant concludere: Paulus nobis precatur gratiam DEI & pacem spiritualem, Deo gratias agit ingentes & perpetuas, quòd fides nostra annuncietur intoto mundo, nostri indefinenter recordatur, orat sine intermissione in cunctis precationibus, ut prospero itinere ἐν ἡλίου οὐρᾷ, ad nos perveniat, non ut facultatibus nostris juvetur, sed ut donum spirituale nobis communicet, & salutem nostram promoveat. E. non possumus ei denegare nostram benevolentiam, amorem & optimam voluntatem, sed potius omnes & singulos, qui Christum Romæ confitemur, decebit, ut Epistolam ad nos scriptam singulari studio & accuratâ meditatione perlegamus atq; perpendamus, quò voluntate Dei ex illa cognitâ, in fide nostra magis magisq; confirmemur, illaq; discamus, quæ nostram salutem promoveant.

6. Hisce rationibus in proemio ad excitandos Romanos, qui erant partim gentes partim Judæi, adductis adduntur occupationes, in quibus respondetur ad sinistras cogitationes (1) Romanorum. (2) Judæorum; prædicaverat enim hæcenus Apostolus Evangelium apud Græcos, aliosq; populos, nunquam autem pervenerat ad limites Romanorum. Qua occasione dubitandi datâ de optima Pauli erga Romanos voluntate, quidam Romanorum poterant ita suspicari I. Paulus hæcenus Barbaros (ita enim Græci Romanos appellabant) neglexit, & græcos sapientes illis prætulit. E. non tanto amore nos potest prosequi. Antecedens probatur (1) ab adjuncto græcorum, quod erat sapientia, & Paulum ex mente Romanorum invitârat, ut cum Græcis sapientibus conversaretur. (2) ab effectu Pauli, qui hæcenus maximum fructum habuerat inter Græcos, nullum autem inter Romanos. Respondet ad antecedentis probationem, per rejectionem, & ostendit, quod sit ἀρετῶν (1) Græci sunt sapientes. Ergo Paulus illos prætulit Romanis. Gentiles enim, inquit, vel sunt sapientes vel rudes, ego omnibus factus sum debitor, v. 14. (2) Paulus hæcenus fructum aliquem habuit inter Græcos, nullum autem inter Romanos. Ergo Græcos Romanis præfert: Non enim meâ culpâ, neq; Romanorum neglectu,

sed alienâ prohibitionem factum est, ut hæcenus non fructum aliquem habuerim apud Romanos; sæpè enim mihi proposui venire Romam, ut cum fructu Evangelium prædicarem ibi quoq; quemadmodum apud reliquas gentes. Nam quantum in me est, paratus sum vobis quoq; qui Romæ estis, Evangelizare: præpeditus autem sum in hunc usq; diem, v. 13. 15.

7. II. Paulum pudet hic Evangelii, E. non potest orare in singulis precibus, ut ad nos veniat? Respondet v. 16. ad antecedens per inficiationem, ejusq; falsitatem probat ex Evangelii dignitate & utilitate, commendatur enim (1) abhonesto, & quidem à causa efficiente principali, vel ab objectu principalis præstantia, quod est Christus, v. 16. (2) ab utili, est enim potentia Dei ad salutem omni credenti, Judæo & Græco, quia per illud patet justitia Dei ex fide in fidem, quod probatur testimonio Habacuc, apud quem scriptum est: justus ex fide victurus, v. 17.

8. III. Potentiæ Evangelii non participes facti sunt Græci, Romani, & alii, qui hæcenus in tenebris vixerunt. Deus est causa istius privationis & per consequens illi omnes in judicio Divino erunt excusabiles. Respondet ad consequens; Aut Evangelium est causa, aut Deus, aut ipsi homines. Non Evangelium, quia illud est potentia ad salutem omni credendi, Judæo & Græco, v. 16. Non Deus, quod probatur à fine notitiæ naturalis, quæ fit (1) per iræ divinæ manifestationem contra omnem impietatem & injustitiam hominum, v. 18. (2) per testimonium rerum creaturarum & visibilium. Non enim DEUS manifestavit iram suam contra impietatem & injustitiam hominum, neque in natura testimonium de sua æterna potentia & divinitate reliquit, ut Græci, Romani & alii essent cæci, & in cæcitate relict, potentiâ Evangelii nunquam fruerentur, sed ut per illa tanquam utilissima media invitarentur ad Deum per notitiam naturalem cognitum, glorificandum, & gratitudinem suam pro beneficiis acceptis ubiq; declarandam. Quia autem illum Deum, cujus ira omni impietati & injustitiæ est manifestata, de cujus etiam æterna potentia, & divinitate Td visibile testatur, non ut Deum glorificarent; neq; grati fuerunt, Obte-
nebratum est insciens cor eorum, ut Evangelii potentiam non perceperint, v. 18.

9. IV. Græci tamen & Romani fuerunt sapientes, E. ipsorum cor non potuit esse insciens & obtenebratum? Resp. ad anteced. v. 22. Crediderūt, se esse sapientes, sed stulti facti sunt, quod probatur ex effectu (1) quia immutaverunt gloriam immortalis Dei in similitudinē &c v. 23. ob hanc stultitiam Deus justē tradidit gentes per cupiditates cordium &c. v. 24. (2) commutaverunt veritatem ejus mendacio, & venerati sunt ea, quæ condita sunt. super eum, qui condidit, qui est laudandus in secula. Ob hanc causam tradidit eos Deus in cupiditates &c. v. 26. i. e. permisit, ut illa, quæ Evangelio Christi planè erant contraria, perpetrarent.

10. Amplificatur per Apostrophien. Postquam enim Apostolus in præcedentibus demonstraverat, gentes propter iræ divinæ manifestationem contra omnem impietatem esse inexcusabiles. compellat nunc quoq; Judæos, simulq; declarat etiam Judæum Ethnicum judicantem, in judicio divino esse in excusabile. s. m. Judæus novit Dei justitiam, quod illi, qui talia faciunt, digni sint morte. E. in judicio divino est inexcusabilis. Antecedens probat r. ex effectu. Judæus judicat Ethnicum talia facientem, v. 1. Judicium autem omne præsupponit notitiam causæ. 2. ab adjuncta notitia, quâ sciunt, quod judicium Dei sit secundum veritatē adversus eos, qui talia faciunt. v. 2. Huic rationi obstare videntur (1) cogitationes hominum, iniquæ & perversæ, qui impunitatem sibi pollicentur, & omnino futurum esse arbitrantur, ut non veniant in Dei judicium. (2) diuturna judicii divini dilatio; propter hanc enim impœnitentes in diem vivunt, quasi nullum expectandam esset Dei judicium.

11. Ad (1) responder per interrogationem: cogitas autem hoc, ô homo, qui judicas eos, qui talia faciunt, & facis eadem, quod tu effugies judicium Dei? v. 3. quæ interrogatio fortiter affirmat, nullum peccatorem posse effugere Dei judicium, illudq; probat testimonio Davidis ex Ps. 62, 13. tu reddas Domine unicuiq; secundum opera sua, v. 6. Amplificatur per ἐπιζημιον, v. 7. 8. 9. & 10. His quidem qui perseverantes in benefaciendo, &c. Ad secundum etiam responder per interrogationem, & dicit ejusmodi homines r. contemnere divitias bonitatis, clementiæ & lenitatis Dei, v. 4. i. e. abuti opulentissimâ Dei bonitate. 2.

igno-

ignorare finem Dei longanimitatis, non enim Deus propterea offert. Impoenitentibus divitias bonitatis, clementiæ & lenitatis, ut in peccatis perseverent & moriantur, sed ad pœnitentiam ducantur & invitentur, v. eod. 3. Colligere juxta duritiem suam & cor pœnitere nescium sibi ipsis iram in die iræ, quo patefiet justum Dei judicium, v. 5. Consequens probat (1) ex effectu Judæorum, quia Judæi ethnicum judicantes seipsos condemnant, quod probatur 1. à condemnationis causa, quia Judæus eadem facit, v. 1. 2. ab æquali omnium hominum conditione in judicio divino, quod probat testimonio Moſis, ex Deut. 10, 17. Deus est magnus, potens, & terribilis, qui personam non accipit, v. 11. (3) ab eventu, idem enim exitus manebit illos, qui in lege peccarunt, & qui sine lege peccarunt; hi sine lege peribunt, illi per legem judicabuntur, v. 11. in illo die, quâ judicabit Dominus occulta hominum &c. v. 15. Ad-
duntur occupationes Judæorum,

12. I. Judæi audiunt legem Moſis. E. sunt justi. Ethnici autem illa sunt destituti, E. sunt injusti, & per consequens non æqualis Judæorum & Ethnicorum eventus futurus erit. Respondet ad antecedens (1) Distinguendo inter externam legis professionem, & debitam illius observationem. Qui enim habent legem, ut illam duntaxat audiant, illi non sunt justi apud Deum, qui autem sunt ejus factores, illi justificabuntur, v. 13. (2) Negando, quod Ethnici destituti sint lege; etsi enim non habent legem scriptam, tamen sibi ipsis sunt lex, v. 14. Quod probatur ex effectu; naturâ enim faciunt ea, quæ sunt legis, v. eod. (1) quia per opera externæ & civiliter bona ostendunt, quod opus legis, ac norma secundum quam opera sunt dirigenda, sit scripta in cordibus suis, v. 15. (2) quia internæ quoq; illud ipſorum conscientia attestatur, cogitationibus inter se accusantibus & excusantibus, v. eod.

13. II. Sed Judæus acquiescit in lege, gloriatur in Deo, novit & probat voluntatem Dei, ex lege eximia est institutus, credit, quod sit dux cæcorum, lumen in tenebris versantium, eruditor insipientium, doctor imperitorum, habens formam cognitionis ac veritatis per legem, v. 17. 18. 19. 20. Ethnicus autem est cæcus, in tenebris versans, insipiens, imperitus &c. E. non eadem conditio est Judæorum & Ethnicorum in
judi-

judicio divino. Respondet ad antecedens (1) per concessionem ex mente Judæorum. (2) Per correctionem; corrigit enim mentem pravam Judæorum, & demonstrat ex illorum effectu, i. quod non sint duces cæcorum, lumen in tenebris versantium, eruditores insipientium, & doctores imperitorum. Quomodo enim ille potest alios docere, ducere & regere, qui seipsum non docet? qui furatur, qui adulterium & sacrilegium committit, &c. v. 21. 2. Quod non probent voluntatem Dei, neq; possint de Deo & de lege divina gloriari, quia nomen Dei propter Judæos malè audiret apud gentes, quod probatur testimonio Esa. cap. 52, 5. & Ezechielis cap. 36, 20.

14. 3. Judæi sunt circumcisi; Ethnici autem sunt incircumcisi. E. Judæi Ethnicis sunt præferendi. Consequentiam probant, quia circumcisio prodest, v. 15. Respondet Apostolus (1) ad probationem consequentis per limitationem, & dicit, circumcisio prodest, si legem servaveris, v. eod. Quâ limitatione Apostolus implicite distinguit inter circumcisionem carnalem vel externam, & inter circumcisionem spiritualem & internam. (2) ad antecedens per inficiationem, [a] quod Judæi sint circumcisi internè & spiritualiter, quia non servarent legē, neq; in nova vita ambularēt v. eod. [b] quod Ethnici simpliciter & absolute incircumcisi sint; si enim servaverit præputium justificationes legis, nonne præputium illius pro circumcisione imputabitur? v. 26. (3) ad consequens respondet per inversionem, & dicit Ethnicum fore Judæum & circumcisum, si legem servaverit; Judæum autem præputium & incircumcisum, qui per literam & circumcisionem transgressor est legis, & per consequens Judæum legem non servantem non posse judicare Ethnicum, sed ethnicum legem servantem judicare Judæum. Huic responsioni additur *αιολογία* per duplicem *δελισμὸν* (1) Judæi (2) circumcisionis. Utraq; assertio absolvitur i. per *ἄρσιν*. Non enim is, qui *ἐν πάλαι φανερώ*, &c. v. 28. 2. per *ἴσιν*; sed qui in occulto Judæus fuerit, is Judæus est, & circumcisio cordis circumcisio est, quæ Spiritu &c. v. 29.

15. Contra hanc responſionem poterant inſurgere Judæi & C. 3. bitrantes theſin Apoſtoli abſurdam eſſe. Proinde addit Ap. ſequentes occupationes 1. Judæum non juvat lex ſcripta & circumciſio. E. nullam habet prærogativam, nullaq; erit circumciſionis utilitas. R. ad prius membrum conſequentis per inficiationem, cui additur, *αὐτοὶ ὅτι* fundata in Dei bonitate, quâ Judæis *πρῶτον* [præcipuè] commiſſa ſunt oracula divina, ut eorum eſſent cuſtodes, & diſpenſatores. Deinde ad poſterius iterum per negationem. Eſti enim Judæis incredulis non prodeſt circumciſio, fregerunt enim illius fœdus; tamen hæc manet utilitas, ut Spiritus ſancti gratiâ per verbum illuminati ad fœdus circumciſionis cum Deo factum revertantur. Incredulitas enim circumciſi non irritam facit Dei fidem, v. 3. quod probatur ab impoſſibili. Sit enim omnis homo mendax, Deus tamen non poteſt non eſſe verax in promiſſis, v. 4. aliâ non poſſet juſtificari in ſermonibus ſuis, & vincere cum judicatur, v. eod.

16. 2. Homo eſt mendax ut Deus juſtificetur. E. mendacium: & injuſtitia noſtra commendabit Dei juſtitiam, & per conſequentes Deus erit injuſtus, qui inducat iram, vcl. peccato atque injuſtitia irascatur. R. 1. ad conſequentes per inficiationem, illamq; probat ab impoſſibili: impoſſibile enim eſt, ut illè judicet mundum, qui eſt injuſtus, v. 5. 6. 2. ad antecedens per inficiationem, quam probat ab abſurdo. Si enim veritas Dei per meum mendacium excelleret in gloriam ipſius, ſequeretur hoc abſurdum, quòd ego poſthac veluti peccator non poſſim judicari, v. 7. Imo potius diceremus, faciamus mala ut inde eveniant bona, ſicut quidam de nobis malè loquuntur, quorum damnatio juſta eſt, v. 8.

17. Affirmativâ Judæorum ſententiâ de prærogativa ſibi concedenda per *δοξάζειν* rejectâ pergit Ap. & Negativam ex Scripturâ Sacra defendit tali enthymemate: Judæi & Græci ſunt ſub peccato. E. Judæi nullo modo præcellunt. Antecedens 1. probari ait rationibus antea adductis, 2. autoritate Scripturæ V. T. quæ omnes homines accuſandos & damnandos eſſe dicit [a] injuſtiſſimè. Neminem enim à communi reatu excipi poſſe, ſiquidem non eſt juſtus,

justus, ne unus quidem, v. 11. [b] cæcitatibus & ignorantia spiritualis. Nam non est qui intelligat, non est, qui exquirat Deum, v. 11. [c] Apostasie à Deo & à lege: omnes deflexerunt, v. 11. [1] scelerum: Inutiles enim facti sunt, &c. v. eod. [c] vani loquentia & fraudulentia: sepulchrum apertum guttur eorum; linguis suis ad dolum uti sunt, v. 13. [ff] Maledicentia, v. 14. [g] Savitia & violentia, v. 15. [h] Turbulentia, contumacia, & seditionis, vers. 17. [i] Prophanitatis & contemptus Dei, v. 8.

18. Hic additur occupatio Judæorum. Scriptura in citatis locis non loquitur de Judæis, sed Gentibus. E. non infringit Judæorum præcellentiam. R. ad antecedens per negationem, illamque probat ab adjuncta notitia, quâ omnes Judæi cognoscant, quod sint in lege, & propterea quæ lex dicit etiam Judæis dicat. Quæcunque enim lex dicit, illa omnibus hominibus dicit, ut nemo præcellat, sed omne os obturetur, omnisque mundus obnoxius fiat Deo, v. 19. Quo concessio putat quod omnes homines sint peccatores, & propterea in judicio divino nemo præcellat, Apostolus ita concludit: Omnes homines non justificantur ex operibus legis in conspectu Dei. Hanc conclusionem probat per effectum legis contrarium, quando dicit: per legem enim est agnitio peccati.

19. Occupationibus, quæ propositioni erant præmittendæ, absolutis aggreditur Apostolus propositionem principalem, quæ ut perspicue cognoscatur & explicetur, additur ὁ εἰς μὲς illius justitia, à quâ justificatio, quæ fit in conspectu Dei, suam habet denominationem i. describitur à principio ex quo est manifestata, quod est Evangelicū. Nam absque lege justitia Dei manifestata est, v. 21. Negato itaque uno oppositorum p. quod absque lege sit manifestata, alterum ponitur, p. quod per Evangelium sit revelata. 2. à certitudine, quia est illa justitia, quæ legis & Prophetarum comprobatur testimonio, v. eod. 3. à Subjecto Cujus, est enim Dei justitia, v. 22. 4. à Subjecto Cui, illud ratione acquisitionis sunt omnes homines, quia non est distinctio. Omnes sunt peccatores & destituuntur gloria Dei, v. 23. ratione applicationis soli credentes. Justitia Dei per fi-

dem Jesu Christi in omnes, & super omnes qui credunt, v. 22. 5. à causâ principali, quæ est gratia Dei, v. 24. hac enim gratis sine operibus justificamur. 6. à causâ meritoriâ, quæ est Christus Jesus, in quo est nostra redemptio, satisfactio pro nostris peccatis, & meritum veræ justitiæ, v. eod. 7. à causâ instrumentali, quæ facit ut hæc justitia fiat nostra justitia, *hæc est fides*, v. 25. &c. Deus enim non absolurè Christum proposuit Mediatorem, sed per fidem, quæ fundata est in sanguine illius se propitiatoris. 8. à fine duplici, Prior est proximus, qui est remissio peccatorum vel salus nostra: posterior est ultimus qui est justitiæ DEI declaratio, Non enim sine causâ Deus voluit Christum esse propitiatorem, sed *ὅτι ἐν τῷ αἵματι τοῦ υἱοῦ καὶ ὁρίσθη ἡ χάρις καὶ ἡ δωρεὰ τῆς δικαιοσύνης ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ Πατρὸς τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος*, i. e. ut nos peccatores, qui damnandi eramus, per gratuiam remissionem peccati justificaret, & ita justitiam declararet in Christo sufficiens meritum inveniendū.

20. Proximo fini additur determinatio temporis, non ut redemptionis vis restringatur ad peccata præterita, quasi peccata. N. Testamenti post justificationem commissa aliter expiari oporteat, sed ut imbecillitas V. T. ceremoniarum ostendatur. Unde additur, quæ peccata præterita Deus toleravit ad ostendendâ justitiam suam in præsentī tempore i. e. N. T. quo sanguis Christi verè effusus est, ut i. ipse esset justus, quippè qui peccata in filio justè vindicaret, & ira gloriæ suæ vindex declararetur. 2. ut sit justificans illum, qui est ex fide Jesu, v. 26. Quibus absolutis tali entymemate concludit Apostolus. Deus justificat illum gratis ex merâ misericordiâ sine operibus, qui est ex fide Jesu Christi. E. nemo potest gloriari de propriâ justitiâ in conspectu Dei.

21. PROPOSITIO. Colligimus igitur fide justificari hominem ab q; operibus legis, v. 28. Propositioni additur duplex occupatio 1. agit de subjecto indefinitè posito.

Deus est Deus Judæorum non Ethnicorum. E. Ethnicos non potest justificare.

Resp. Ad antecedens per inficiationem, quod Deus non tantum sit Deus Judæorum, & juramento affirmat, v. 29. quod etiam sit Deus gentium, quam assertionem probat ab unitate Dei, quandoquidem unus Deus, &c. v. 30. Ad consequens respondet iterum per inficiationem, quia Deus justificaret circumcisionem, i. e. Judæos ex fide, & præputium, i. e. Ethnicos per fidem, v. eod. 2. occupatio agit de determinatione prædicati.

Apostoli docent justificationem fidei fieri absq; operibus. E. legem irritam faciunt per fidem.

Resp. Ad consequens per negationem & probat ab effectu contrario, quod non irritam faciant legem, sed potius illam stabiliant; inquit enim legem irritam facimus per fidem? Absit, imò legem stabilimus, v. 31.

22. Sequitur CONFIRMATIO in principio confirmationis provocat Apostolus ad Judæorum judicium de Abrahamo. Sciebat enim, quod Judæi de illo semper gloriarentur, & absurdum esse putarent, imò impium, si diceretur ipsum viræ sanctimoniæ & bonorum operum exercitio in conspectu Dei nihil invenisse, aut consecutum esse. Proinde tale proponit enthymema pro Judæis:

Abraham per sanctitatem suam gloriam invenit, & ex operibus est justificatus. E. absq; operibus legis homo non justificatur.

Resp. Ad antecedens 1. distinguendo inter gloriationem, quæ fit coram hominibus, & quæ fit coram Deo. 2. Concedendo, quod gloriam invenerit apud homines. Nam si Abraham ex operibus justificatus est, habet quod gloriatur, at non apud Deum, v. 2. 3. Negando tali enthymemate.

Abraham non habuit gloriam apud Deum. E. ex operibus non est justificatus.

Antecedens probat implicitè, quia omnia sunt debita, meritum, autem oportet esse indebitum. Consequens probat 1. ex loco consequentis, Nam Negato consequente, negatur & antecedens,

dens, i. e. negatā gloriatione hominis apud creatorem, quam iustificatio operum asserre debebat, negatur quoq; iustificatio operum.
2. Ex Scriptura:

Abraham credidit Deo, & imputatum est ei ad iustitiam. E. Non ex operibus est iustificatus.

Antecedens probat ex Gen. cap. 13. v. 6. Credidit Abraham Deo & reputatum est illi ad iustitiam. Consequen. probat ex loco oppositorum:

Fide iustificari & ex bonis operibus iustificari sunt opposita. E. Abraham, qui fide iustificatus est, non ex operibus est iustificatus.

Antecedens propter I. ex diversitate effectus & consequentia, aliam enim consequentiam habet iustificatio ex operibus nam ei, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum; v. 4. aliam autem iustificatio ex fide, nam ei, qui non operatur, sed credit in eum, qui iustificat impium, imputatur fides sua ad iustitiam, v. 5. II. Ex effectu iustificationis illius quæ sit per iustitiæ imputationem ab q; operibus tali Enthymemate.

Abraham fuit beatus. E. ei Deus imputavit iustitiam absq; operibus.

Antecedens concedunt Judæi, consequens probat ex Psal. 32. ubi David testatur, quod ille sit beatus, cui Deus imputat iustitiam absq; operibus, cui remissa sunt iniquitates, & cuius obiecta vel remissa sunt peccata, quæ remissio per interpretationem dicitur imputatio. Nam beatus est vir, cui non imputabit Dominus peccatum, v. 8.

23. Ad hoc exemplum poterant Judæi excipere, quod exemplum Abrahami faceret pro Judæis, non autem pro ethnicis. Proinde tale profert enthymema:

Abraham fuit circumcissus, & fuit pater Judæorum. E. exemplum Abrami tantum juvabit Judæos

Resp. I. ad primum membrum antecedentis, non esse questionem an Abrahamus fuerit circumcissus, sed an tunc fuerit circumcissus, quando ipsi imputata est iustitia. Quod autem tunc æquid fuerit circumcissus, illud vult dicere adeo esse manifestum,

ut à nemine in dubium vocari possit. Dicimus enim inquit, i.e. factemur justitiam Abrahamo fuisse imputatam non in circumcisione, sed in præputio, v. 9. 10. 2. respondet ad consequens, absurdum esse ita colligere:

Abraham fuit circumcissus. E. exemplum Abrahami est particulare, & spectat ad solos Judæos. Si enim circumcisio simpliciter ita dicta esset causa beatitudinis vel justitiæ Abrahamo imputata sequeretur 1. quod effectus prior esset causâ. Imputata enim fuit justitia Abrahamo non in circumcisione, sed in præputio ante circumcissionem, v. 10. quomodo ergo imputata est, quum esset in circumcisione an quum esset in præputio? non in circumcisione sed in præputio. 2. quod antecedens posterius esset consequente, quia circumcisio in Abrahamo fuit similis sigillo, quo diploma confirmatur, v. 11. & signum accepit circumcisionis, signaculum justitiæ fidei, quæ fuerat in præputio. Quemadmodum igitur sigillum non præcedit diploma, sed sequitur, ita etiam circumcisio in Abrahamo secuta fuisset justitiam fidei, illamq; confirmasset. Tali modo Ap. h. l. nullo modo justificationem in Abrahamo à circumcissione dependere demonstrat, ut & reliqua opera ad hominis justificationem nihil conferre ostendat, cum non justificandum præcedant, sed justificatum sequantur. 2. Ad secundum membrum antecedentis: non esse questionem cujusnam pater Abraham sit propter carnalem generationem, sed propter justitiam fidei, quæ hoc loco est fundamentum & causa paternitatis, à quâ Abraham dicitur pater credentium. Proinde tale proponit Ephymema.

Abraham accepit justitiam fidei in præputio, ut esset pater omnium credentium per præputium, ut imputaretur & illis justitia. E. non est Pater Judæorum, quatenus sunt Judæi, & circumcissi, sed omnium credentium, qui habent justitiam fidei, & circumcisionis illis, qui non tantum genus ducunt à circumcissione, sed etiam insunt vestigiis fidei, quæ fuit in præputio patris nostri Abrahami.

Antecedens probat ex loco oppositorum tali syllogismo disjunctivo:

Aut

Aut promissio Abrahamo & semini ejus facta est per legem, aut per justitiam fidei. Non per legem, nam si illi, qui ex lege sunt, hæredes essent & filii Abrahami, sequeretur hoc absurdum & impossibile, quod fides facta sit inanis & promissio irrita, v. 14. Lex enim non potest promittere hæreditatem, sed iram operatur propter transgressionem. Ubi enim non est lex, ibi non est ira, quia ibi non est causa iræ vel transgressio, v. 15. E. per justitiam fidei Abrahamo promissio data est, & per consequens hæreditas est ex fide, vel hæredes, & filii Abrahami sunt credentes.

Hanc conclusionem expressè ponit Apostolus, v. 16. 17. 18. & c. quando inquit: Idcirco ex fide datur hæreditas, ut secundum gratiam, i. e. gratuito fiat justificatio, & ut firma sit promissio universo semini, non ei quod est ex lege tantum, verum etiam ei, quod est ex fide Abrahamæ.

Occup. Historia de fide Abrahamæ scripta est, ut cognoscere-
tur qualis ille fuerit. E. ad nos non pertinebit.

Resp. ad consequens per inficiationem. Dicit enim quod historia non tantum sit scripta propter Abrahamum, sed etiam propter illos, quibus imputabitur, credentibus in eum, qui excitavit Jesum Dominum nostrum à mortuis, v. 23. 24. Add. *αἰολογία* quia Christus non tantum traditus est propter peccata Abrahamæ, sed etiam nostra & excitatus est propter justificationem nostri, v. 25.

Atqui hæc est brevis textus Dispositio, & resolutio facta per Enthymemata ab Apostolo oratorum more observata, ut per illa Jud. & Ethnicos distinctè atq; perspicuè informaret. In sequentibus Disputationibus cum bono Deo textum (quantum mihi concedet divina gratia) perspicuè interpretabor. Quibus absolutis repetâ & cum ex scriptura tum ex antiquitate quæstiones præcipuas in explicatione textus paucissimis tactas fusius pertractabo, ut veritas *ᾠκισμός* nostræ Eccl. & falsitas *ἀντιθέσις* adversariorum fiat manifesta. Faxit benignissimus cœli pater ex mera gratia & paternâ bonitate propter filiū unigenitū Dn. nostrum J. C. ut absq; truci Martis sœvitia sub Principis nostri Clementissimi tranquillo atq; dulci præsidio & nunc, & futuris temporibus illa, per quæ Salvatoris Regnum propagatur, &

Reip. Salus conservatur, pio animo meditemur, at de-

bitâ reverentiâ persequemur.